Rosalía

Ramón Otero Pedrayo

galaxia

Rosalía

1ª edición, 1985
1ª edición dixital, 2009

© Herdeiros de Ramón Otero Pedrayo, 2009

© EDITORIAL GALAXIA, S. A. 2009
Avenida de Madrid, 44, baixo - 36204 Vigo
www.editorialgalaxia.com

ISBN: 978-84-9865-988-7

RAMON OTERO PEDRAYO

Rosalía

GALAXIA

A)

I

O chover resoa, medra, para, lembra nos patios do Hospital; resoa, alóngase, nas praias, nos piñeirais, nas cinzas, nos sonos. Toda a Galiza no devalar do chover. Un intre de dor nos patios do Hospital: as pingadelas das tellas axordadas polo estrondar das gárgolas queren fiar, como as mociñas, unha alba tea... Endexamais atinan co xeito; non poderán casar, e choran.

A Vella

A vella, a ramo de morte, pendurada cada intre como folla mucha sobre o decorrer.

Nun chisco hei morrer. Dimo a Santa Compaña... Ben rexas e ben capeadas son as paredes deste Santiño Hospital; mais o alento das almiñas amolece os seixos... ¡Ben as sinto! Como de neniña na chousa de forras... Nestora van guiadas polos renques de columnas para o altar do padroeiro... ¡Non foces, cocho da dor, co teu vello fuciño no pobre pallugueiro do meu corpo! Agora voan rente

ós cumios do San Martiño... e van trazando botar unha ponte, unha ponte pontiña sobre a rúa... Outro medo neste pazo dos medos...

O neboeiro da Compaña, feito e refeito no bater da choiva, vai compóndolle ó Hospital unha coroa, con medo e escándalo das gárgolas. Unha maquía os marmelos, mais non pode berrar. Chora unha soa bágoa. Escáchase nas lousas como se fora de vidro... Co gallo do medo, un medio hominicaco quérese ceibar da pedra, e non pode; bótalle a culpa ó reuma... Algúns bechos lámbense para se librar do lixo dos mortos. A coroa e grinalda vaise trocando en rolda de homes, mulleres e nenos collidos da man conforme vai espallando a noite. Só dentro, nos claustros e nos corazóns, as graves pingadelas. Fío da cadea de pedra a rolda das almas en pena, xira a modiño. Un mozo gaiteiro, de acarranchapernas nun pescozo escamento, fai como se tocar no fol do vento novo que chegou do Tambre, e coa gasalleira lembranza dun son os mortos roldan docemente...

Foi meu amor... o Fortunato de Acolá... Ben novo esbaratou na presa..., na presa do muíño traidor... Dende entón salaia a presa de cotío... Eu soa collíalle o ton ó seu salaiar... ¡Sinto o consolo daquela gaitiña! O seu tocar espertaba nos penedos e nas fontelas os pulos de bailar... Vou chegar leda á miña pontiña, a pontiña do pasamento... Coitada de min... Non terei a quen dicir o meu contento...

Un interno

Fai a súa ronda: mociño de peiteada barba loira, chaqueta de boa pana debaixo da bata.

¿Quere algunha cousa? Sentina chamar ó queixarse baixiño... ¿Ten dores? Halle vir

ben unha miguiña de opium... ¡Venturoso nephentes! Para a queimadela da dor e... para os amores... ¡Xa! ¡Xa! Os namoros... ¡Habían patuxar os poetas nesta esterqueira! Pero... o cinasco da vella atura ben... ¡De que xeito a forza vital engarra neste cangado pelexo case baleiro...! Despois de pexada case un século ¿como ten de disfrutar devolta á... evolución...?

Achega o farol.

¡Está case fermosa! alcuñábana de bruxa... ¡Que fidalguía nese perfil de fouce usada deica o límite no seixo do tempo!

A Vella

Ten apreixada, como verde e rexo vimio, a man do interno.

Axiña morrerei... Xa nin folgos teño para esa angueira... ¡Ídevos rir do meu pobre corpo de guizos muchos, mollo de bacelo vedraio, pelexos de tisgados peitos, mantenza de triste verme no prorrateo do foral da fame... ¡Pillabáns estudiantes!... Rides da podremia da vellez, e dediante do corpo branco e rexo, de cabeleira de flores de toxeira, inda ulente a montaña, do cadáver dunha moza, facedes versiños, e non coutades as bágoas... Gardádelas nos panos finos e broslados, regalo da irmanciña ou da noiva... Mais eu quéro-

vos ben, mociños... Só vos rogo que, esnaquizada ou non, non vos demoredes en me mandar á foxa... ¡Cantas cousas lle hei dicir á terra! Morro leda nesta noite... Xira a Compaña polos cumios... Están as serras alagadas... Patuxan na lama os pensamentos, os fumes, os camiñantes... Todo son figuranzas... ¡Hoxe é unha nova noite de Nadal...! Esta noite baixounos para todos unha neniña do Ceo... Como tantas rosas de neniñas... ¡Pero ela é unha cousa nova! Dende esta hora van ser outras a dor e a alegría... Nas pingadelas do chover láiase a súa primeira bágoa... ¡Miña coroa!

O interno

Ó morrer, afrouxa o vencello dos dedos da vella.

Debía chamar a don Xosé... Interesábase pola maneira do tránsito desta velliña... Sempre anda don Xosé cavilando no xuntoiro do espírito e o corpo... ¡Parvadas!. Non hai máis que o movemento da molécula... Quizabes teimaba descubrir esa "luz fosfórica" derradeira... Como o raio verde do poente... Pero... xa vai aló... Voulle pechar os ollos... As pálpebras semellan as flores muchas gardadas nos libros... ¡Que se non decaten as máis!... Dormen como santiñas...

Con tino, despois de cubrir a faciana da defuntiña, fai pasear un consolo de amantiña luz por outras velliñas durmidas como nenas.

II

Tres badeladas decen espaventando os medos. Na devaladoira noite faise unha fonda e vixiante arelanza. Foxe a Compaña para o acougo dos adrais e foxas. Pola gándara mollada da praza do Hospital adiantan dúas persoas: diante, unha trabe lanzal de home embrullado na coroza, co farol de óleo na man, franqueando vieiro na marea húmida das tebras que mergullan o Obradoiro; atrás, un cabaleiro feble, envolveito no tabardo de colo dos señores do XIX, levando acariñado coas mans contra o peito o mellor tesouro que polo amor e a desventuranza se puidera confiar ó corazón dun home... Quizabes o Doutor Varela de Montes albisque na hora e na noite algo novo. Non lle collería de sutaque unha alborada nas torres... Parece medrar a praza collendo e abranguendo toda a xenerosa redondeza da Galiza. Fuxira a néboa da Compaña. Só o gaiteiriño quixo ensaiar unha tonada nas ramalladas do San Lourenzo, riba do Sarela. Pero na noite espallada, chea de alento de chuvia, con acios de estrelas, os ensoares dos acollidos ó navío do Hospital van ordenando sobor dos altos treitos unha nube lembradoira e arelante. As gárgolas docemente calan. Poida que durman. O chamadoiro da grande porta ecoa longamente na noite...

O Dr. Varela de Montes

Vai gravemente emocionado:

Queda naquela casa unha grande dor. Mais, esta esperanza que levo aquí... Ela

abondará para espallar os neboeiros de odio e desprecio... Nada para sufrir... E mais a nai, a doce nai... Non rirá a aldea. A aldea e a noite saben máis do que Lucrecio da natureza, saben máis do que os románticos da paixón. O medo remanece do latricar baixo e teimudo das beatas, da pezoña envolveita en palabras sucradas, das señoras de foros e escudos broslados en seda, laborados en pedra. ¡Non ha ser para moitas das Rúas, e da Mahía, e do Padrón, cativa gloria o saberen aldraxadas, roxas de vergonza as lumieiras dun pazo... e ben altas... como se os alicerces dos seus con iso se fortaleceran...! Pobriña nai a chorar... e esta naipeliña nin chora. ¡Que divino quentor de creación se espalla dos corpiños dos nenos! Pobriña... mellor asulagarte no silencio da aldea... Costureiriña, rostro enfariñado... Mais a túa estrela roxa ha ir contigo sempre... Perdín a noite cando teimaba procurar un fío no decorrer das doutrinas da escola de Montpellier... Pobre neniña... mais pobre do que as nadas aquí...

Namentres na capela laborada en puro conceptismo gótico e occamista, en riola case de tempos musicais de argumentos en chama e esquema de chama, se cumpre o rito e Sacramento do Bautismo, don de liberdade, tollemento dos ciclos fatais dos antigos, lei nova mollada de augas orixinarias, e o peito e aba de terra nai dunha muller do pobo infindo acolle o pri-

meiro salouco da nova cristiá, e van xirando xa saudosas de sono as estrelas, e latexa a orballeira xa trasposta no ollar de pedra nova e triste da mañá, os ensoares do Hospital compoñen a versión conxunta do intenso vivir da tripulación galega, flor, síntese e raíz arrincada e dorosa, do grande navío do Hospital bogante na hora da tornavolta da marea do alén.

O mociño labrego; A panadeira; O orfo dos largos camiños; O muiñeiro por portas; O crego sen licencias; O fidalgo a pan pedir. Só esta media ducia de raiolas de vidas sen comenzo nin remate, alumeando cada unha o tempo e a historia, poderíanse un intre illar e pescudar, como figuranzas humanas no neboeiro, ou lembranzas e conversas do vento na carballeira, no Obradoiro de neboeira e frouxo latexar de sul, remanecido dos ensoares, antes de soar unha risa de neno de mañá na acugulada noite do Hospital...

O mociño labrego

Hai unha esgrevia encosta... Ós lonxes adivíñase, máis do que se descobre, o verdecer lenturento dun val. Unha casoupa de forras, acaroada cunhas remendadelas e tombas de labramios, acouga na esporente encosta. O mozo destouza o ermo: de cando en cando, ó se erguer para enxoitarse, albisca novas agras de ourilecente centeo; el arrincounas do escuro e do pedregullo; figuran unha cruz no ermo; no recanto abrigoso, coa fonte endexamais calada, na horta de guapiños arboredos, a moza arranxa e asoella roupas novas e canta...

Segue o traballo. A peta acende ás veces faíscas nas pizarras; elas, olladas lostrigueiras dunha dema, descobren os seos fondos do monte: na ola de branca louza hai un sol pechado; faiscan ouros sen tempo, novos como o sol. Abondaría meter a man para cegar o monte coas coroas das raíñas que habitaron nas torres, cos colares das fadas, cos peitorís e os elmos dos reis antergos de barbas brancas, sacrificadores ó sol da mañá... Non fagas caso dos rires roufeños, cava duro, non caviles na miserenta paga do centeo. Pero un tremor ou vento xiado da serra tóllelle os pulos. Os torróns arrincados do ermo figuran homiños e cozofellos facéndolle carantoñadas. Cruza na súa besta un patrón de ollar atravesa-

do e boca de cigarro frío. Di: "Ben sabes que para a feira do 3 entéirase o primeiro prazo; arrodeei para dicircho... ¡Non, se vas a agardar para ateigar a arca polos mollos desta carpaceira!" O mozo, alapeada a testa por unha labareda, peta máis rexo, ergue oután o ferro, máncase na perna. Deitado, case non sofre. Decorre o sangue e leva ós beizos da terra os espíritos malos... Adormece. A súa moza chega xunto del coa xeitosa merenda; ó enxergalo, desfai a magnífica trenza, tecea coas mans, fabrica en dous ollares un veo, e todo o ermo e o sono e o mundo se cobren de ouro...

O muiñeiro por portas

Chegou a xusticia. Polo día. Pero fíxose noite de lobos. A auga doncela e cantareira tivo vergoña da súa nudeza diante daqueles furadores ollos onceneiros, e embrullouse na néboa. Espreitaban as pedras como mancando os dentes nelas. Fuxiron os tres sacos de fariña. Ulido de seo para o vello muiñeiro. Doente de tristura, despois do embargo, o home acollido máis en pendello e corte do que en sobrado, debulla cun guizo ben feitiño, para non gastar culler, o caldiño de nabizas, ás veces baixa para a fonda valgada onde noutrora o seu muíño foi cántiga, reloxio, corazón... Ás veces pon o home a man no peito e pousa: el está aquí. Descóbrese para el no fondo de todas as corredoiras e o seu cantar fai o contrapunto dos acentos belidos, enneboirados, das mociñas ouvidas ó pasar, aves na ramallada...

Ás veces baixa. Vaise amparando no seu caxatiño de avelaneira. Coñéceno todas as pedras da calzada. Son máis vellos, de latexar máis tristeiro as árbores con gromos de abril que semellaban verdecer das escumas do río. Agora só nas silvas fican entrambilicados os cabelos cañosos das fadas vellas... O río. Debera medrar coas bágoas do muiñeiro. Deixaron nos pasais e na soleira a súa forma. Petroglifos da dor. O río. O seu Xordán. Para el os fíos de auga nas mans cóntanlle medos e valentías dos ermos... O teu labio de moza... Unha noitiña foi a recompensa da fe... ¡O muíño sen pedras, moía! ¿Quen puidera maxinar semellante muiñada!... As penedas, as horas, as laiantes ou as caladas sombras, as vi-

das, as alboradas... todo se resolvía en branca fariñada, e erguendo os ollos ó ceo estrelecido, era todo branca fariñada, e a lúa dispuña os albos da fariña, e envolto nela, cantigando, o vello voltaba a ser mozo...

A vella panadeira

Decátase hidrópica, enorme, orgullosa, no cerne do mercado: arredor os corbes acugulados de moletes: o seu imperio; é rica, é podente: pode acantazar a moletes os vidros das fidalgas. Ri e o bandullo maquíase como un saco que levara dentro para a feira un porquiño vivo... "Bos días, señora Paifoca ¿E logo hoxe está rifada co cónego da cruz vermella? Cale, cale... Non llo direi a ninguén, se me dá un bo curruncho" Foxe o estudiante. Plantifícase unha muller da aldea, moi da súa casa: "Ollo, mañá "ela" mesma estará no Inferniño. As onzas virán dentro da saqueta da fariña. Neste garabullo van contadas. Gárdeas ben... no pazo dos medos mellor" A panadeira di que si: "Abofellas, se non é ela mesma. Unha diaña... Dan moitas copeladas de prata pola súa cabeza... É capaz de papar un desaúno bo na cociña dun cónego" Chega un señorón vello, esguío, ollos, bigotes, falas griseiras: "O santo e seña da praza é "Isabel"... Dígallo antes dunha hora á ama do abade... Sairá gallopando o sancristán... Se collemos Lugo, Galiza é nosa..."

Adianta moi panforreante un miliciano, morrión e pendurados bigotes: "É preciso saber hoxe onde está o toco dos señoróns servís... ¡E ti sábelo! Ti sábelo todo en Santiago, miña xoia. Fai por te coar polas tullas de Amarante... ¡Que me coma o demo se alí non hai moreas de armas! Faimo e... has ser miña noiva... Sempre tiven mentes de falarche, pero non me atrevía... Faremos unha voda soada..." Xa non pensa no bandullo nin nos cestos de moletes. Rolda a festa. O casorio faise no mercado. Enche o músico a gaita do gaiteiro da Ponte Sigüeiro... mais as súas tocatas fan que os pans se volten espigas e fuxan para formar as agras. Uns rin, outros berran... O noivo, vestido de coronel, xura... O crego vello de San Fiz fai desconxuros... Xa as novas agras de pan resucitado chegan deica o Viso, deica Belvís... Algúns bailan ó son da gaita... ¡Que dor, cando unha gran dona (se non sabía ben se a Pepa

Loba ou a duquesa de Altamira, ou as dúas nunha) chegaba de madriña e facía os primeiros pasos do baile!

O orfo dos largos camiños

Fondos bosques outonizos chegan dende se non sabe onde deica a praia loira, onde reventan e estoupan ós seus tempos as foulas dun esteso mar ata onde se non sabe... O home vai só. Ten a barba cañosa, o enxergar nobremente aqueloutrado...

Logo hei morrer... Pero antes teño de atopar no medio do bosque o máxico altar... Son merecente. ¿Onde foi a antiga xente?

Pasa diante dunha eira: mallan 24 homes: ducia de esquerdos, ducia de dereitos: o seu trono fai tremar os ramos como se neles se pousaran grandes paxaros. Fálalles:

Vinde comigo ¡Imos libertar a Terra!

Eles sen mollar a boca, sen pensar no pan, botan os mallos ó lombo e camiñan após del.

Pasa por diante dun lameiro onde segan seis gadañeiros. Dilles o home:

Vinde após de min. A Patria agardou moito.

Os gadañeiros mollan as palletas nas cabazas do viño, e rin.

Vai chegando a unha feitiña igrexa. A xente sae da Misa: homes, mulleres, nenos. O camiñante detenos abrindo os brazos:

Vinde logo. ¡Os tempos son chegados!

A xente agora non ri... Pero os ollos e as mans sinalan para as terras sementadas, para os treitos fumegantes, para as tampas do adral.

Só o silencio. Só o silencio... e estes barudos homes da montaña.

Van após del e case non fan os seus pisares un bruído de saltóns na follateira estrada.

Levo días manténdome con raíces bravas e mel da frolesta... Sei onde está o dolmen.

Axiónllase, logo bícao e con tenro amor vaino limpando de follas; os mofos e liquens teñen sensibilidade de pel. Chouta unha loba enorme: párase a cinco pasos: ten rostro de muller, de moitos rostros de muller que van demudando, ata que comeza a deitar sangue sobre a pedra; o rostro é de belida e tristeira doncela. Ela fala: "Miro na túa frente o selo dos electos"... Deita riba del a fermosa cabeza de ouros de flor de toxeira ó luar... Pero aquel bico endexamais xermola... Case pedra de cova é o leito do homo de longa sombra após de si nos poentes dos camiños...

O crego sen licencias

No leito do Hospital son un labrego máis. Podía pola miña coroa estar en mellor aloxamento. Dignaríanse virme facer compaña algún cónego de cruz vermella co que de rapaces andei ás póutegas, ou un capelán de honor de borla verde... Pero non quixera. Son un crego, creguiño, de carreira breve, e estou agora ledo sendo un paisano. ¿Por que meu tío fixo patrimonio con dúas touzas, tres nabeiras e un pardiñeiro asoellado para me ordenar?. "Non sum dignus". O bispo tolleume as licencias. Cando saín do pazo tremábanme as pernas, pero acendeuse nos meus ollos lume

de mozo para soster o enxergar de volpe do provisor... Estiven na tasca, gulapei bos viños; rin con curiais, merquei aparello novo para a besta, collín o vieiro da casa e nin me lembrei dos fregueses que me alpurraron uns, e outros doéronse por min... Pero me non atrevía a considerar as miñas mans labregas, que souberon do rabo da aixada e das quirotecas de la da roza, e agora penduran tristeiras como corres muchas. ¡Xa non poden erguer o Señor!... As mesmas mans apreixadoiras dos seos da Mariña, no pardiñeiro; por eles fun desvencellado da Igrexa, por eles voltarei a agarrar o rabo da aixada, e non erguerei o Señor, no mencer, franqueando as portas do día... E as miñas mans, nesta hora e sono de Matutinos no Hospital dos pobres, érguense soas e soñan erguer o Señor alumiando a néboa de pesadelos dos doentes.

O fidalgo a pan pedir

¡Se puidera saír de aquí! Eu sei onde se encova o tesouro... Por priguiza e orgoleza nin o esculquei... ¿Néboa ou realidade? ¡Si aquel é o meu pazo! Feitiño e gracioso no seu vagantío e poder. Están en flor os castañeiros. Recende a tilo... Pero "ela"... fuxiu... tivo medo da noite e dos espíritos do meu viño...

¡Amigos, a beber! Non só os cregos e os vinculeiros... ¡Ven ti, vello Paio, bimbastrón mordomo! Brillan os ouros como soles no lameiro no pano verde da xogueta... ¿Quen son eses?... Señoritos da vila... Boeno... Eu son un fidalgo. "Ela", ¿onde parará? ¡se chego a mañá ou vou á súa procura para me axeonllar ós seus pés ou lle meto unha bala no corazón! ¡Inda sei atinar!, mais... xa non ruben as xerras; está baleira a bolsa... ¿Fala ti, vello volpe de mordomo? ¿E as xugadas, e as carballeiras?... ¿Que nada teño?. Só o vento quere entrar bo amigo... Todos fuxían. Algúns moi finamente... fica o can... Sairemos ó mundo... ¡Ouh! Meu pazo... Un papel na porta, cravuñado por unha porca man di que non é meu. E debe ser certo, pois as hedras medran, ruben como unha verde marea silandeira ocultando a vergonza e dor da pedra de armas, e ós lonxes e dentro do meu peito resoan os machadazos que van tallando as carballas de séculos... Vou só, polo camiño de pedras que me mancan os pés ¿para onde? No cruceiro dos Gaios séntome. ¿A noite non ha ser de abondo longa e piedosa para alonxar o día? O puñal de luz do primeiro raio do día vaise cravar e espetar no meu corazón. ¡Xa loce! Non, son os ollos do meu can, afitan para

min como unha conciencia. ¡Xa non tes caldo nin osos! ¿Como te atreves a me espreitar así?... Teño un tiro na pistola. ¡Pun!. Entre os ollos... Nin lateu... Mais ¡que fixen!. Meu só amigo... A bala derradeira debeu ser para o meu corazón... El lambería con amor o meu sangue... ¡Se puidera saír... ¡Chegareime ó cruceiro dos Gaios a pedirlle perdón!

Outros ensoares devalan cos ditos e na néboa e fume da noite derradeira, só os xunta un medo: O grimo da actualidade, o medo do "hoxe", do tempo presente e único, e terrible, significado polas badeladas da alba: cando nacen, fonte no ermo, conciencia histórica no mito, todos volven ás covas das conciencias no grande xuntoiro de dores e esperanzas do Hospital, ás beiras da mañá.

A campá da alba

Da Catedral campana
grave, triste e sonora,
cando ó raiar do día
o toque da alba tocas
no espazo silencioso
soando melancólica
as túas badeladas
non sei que despertares me recordan...

Veu de moi lonxe e de moi fondo a miña voz: di o latexar do corazón do mundo e quere achegarse ó impeitizo de todas as almas... A moitas non chega. Por iso meu son figura de antemán desengano... Nazo no berce do bronce consagrado polos óleos santos. Eles danme o acento da verdade. Sábeno os anxos e as

súas tubas gloriosas son tamén tristeiras. Decátanse eles máis sabios da ingratitude dos homes. Con medo e orgoleza crebo o silencio dos claustros e dos montes, os sonos e a confianza ou a pena das almas... Para elas nacín, por elas teño medo e amor... Son pobre ruliña mañanceira ¿por que non calo? Mellor sería non crebar os silencios... Pero o amor me guía... Fago nena a miña voz para lembrarlle a quen está a ramo de morte ou a piques de pecado como lle foxe das mans a auga do intre bulidora. Se algúns me tratan de cruel porteira das dores dun novo e duro día, cavilen na rosa gris de alborada de Compostela e de toda a redondeza do mundo, pois aínda sen badeladas de altos bronces a voz miña nace e soa. É fermoso e nobre o día: para uns branco cabalo da aventura á porta, para outros eira onde mallar a desgracia e domear a tentación do medo... Cada mañá a flor do miragre... Pero ¡hoxe, mañá cincenta, dubidoso mencer do febreiriño! ¿Por que hai nos meus acentos, axiña perdidos nas pedras e nos arboredos, unha alegría misturada de dor?. Vou coas miñas ás ventureiras resbando torres, sonos, medos, mortos mausoleos de conciencias, niños de amor... Pero hoxe non quixer deitar tan axiña a miña derradeira nota... É doce para a aza da

ave, prisoneira na torre e no tempo, acariñar unha neniña... O meu bico fuxidío ten a ilusión de fortecer con gracia de mencer o seu bater na noite... Ha ter un nome fermoso e puro, mais o meu son finda... adeus...

Así mo pediron
na beira do mar
ó pé das ondiñas
que veñen e van.

O mundo, a paisaxe, van devalando, devalando sen conformidade á lei no maxinar da rapaza.

Rosalía

12 ou 13 aniños: unha fonda sombra, reflexada nos ollos:

Non sei... ¿Para que o sabes?... Non sei... ¿Quen é o rallante que o pregunta?

Ri; pero de seguida o rir seu sóalle como unha cántiga de agros verdes ou de lavadeiros en fondos claustros calados da súa alma, denantes descoñecidos.

¿Onde remata o mundo, e eu onde chego e os versos? ¿Que doces arrolos? ¡Nas magnolias teño mirado camiñar vermes! ¿Por que os versos, as ringleiras negras mos fan lembrar?

Os versos son italianos: deitan o celmoso recendo; o ulido da magnolia é semellante:

Melanconia,
Ninfa gentile.
La vita mia
Consegno a te...
.....
O sotto un faggio
Io ti ritrovi.

Al caldo raggio
Di bianco ciel
.....

Pobriños versos, son unha nena, perdoade, trátovos mal e sen vos... Non bulo e miro as árbores, están cheas de flores, chegan deica min as ponlas, quen fora paxariño... Só erguéndome enxergaría os renques de arboredos ó correr do río... Teño medo de os mirar verdecidos. Por eles e por min... ¡Sempre eu! E decatándome de ser bonita. Dixérono, sen el se decatar, os ollos dun home, dun home maior... Asómbranse, e din a verdade... Os mociños e os rapaces, pobres ignorantes. Prefiro os nenos... ¿E se eu fora fea? Cacarañada de vexigas, derreada... ¿E se eu fora mala? Non, non, non... ¡Ande señor poeta, ven en axuda desta pobriña.

O che ti piaccia
Di dolce Luna
L'argenta faccia
Amoreggiar
.....

Pois onte pulaban, e batía nelas a choiva xiada por agromar as ramas... E se verdegan, van sufrir co vento do mar, de beizo salgado... E se verdegan..., unha primavera máis que vén... ¡Pobre naiciña! Semella estar moi lonxe e tendéndome os brazos dende outra beira. Enxérgame sempre con tristura.

Eu achégome ó seu rostro afastando cos ollos pechados a cortina de dor do seu ollar. Despois, co meu corpiño, que ela chama de rula, pegado ó seu xa é ditosa...

O libro esvara para o chan.

Nubra o sol... Agora... Pero só teño azos para escoitar se chega polo camiño... Pode chegar e pasar... ¿Que se ouza? ¿Un carro... lonxe...? Vou alagar a fronte e as mans nas lilas. ¡Quen fora coma elas! Ou... como aquelas pombas...

Chega un gallopar; un intre todos os camiños alentan no trasfondo dos ollos e case na sede dos labios da nena como unha néboa mollada, con sorpresa dela mesma: entra polo xardín o mociño: rexo, vai vestido como señorito cazador; pouca lonxanía nos ollos; un pouco turbado.

Álvaro Anido

Señorita... Non quixer pasar outra volta..., pois fun vixiar uns nosos lugares, abaixo, sen saúdar casa... tan... de señorío... Quixera falar coa... súa señora nai... sobre duns forais da parte de Rois... non teño tempo para voltar por estas corredoiras...

Hai un reflexo malo de máscara burleira que pasa diante vidros lixados no enxergar do mozo. ¿Decátase ou non Rosalía? O pular da vida lle non deixa quizais descubrir a cruz de pao para sempre chantada no duro penedo. Non podería coutar as augas do seu gozo. Por vieiro de verdes salgueiros decorreu para o mociño.